

MESTERUNKA

SZEMZŐ ZSÓFIA
MELLÉKTERMÉK
MŰELÍRÁS

TÉMAVEZETŐ: KICSINY BALÁZS
KONZULENS: LÁZÁR ESZTER

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI EGYETEM
DOKTORI ISKOLA
2018

MELLÉKTERMÉK című doktori mestermunkám több médiumban, hosszabb időintervallumban készült. Az utóbbi években foglalkoztat a véletlen és a bizonytalanság szerepe.

A véletlen tényezők együttthatója és a más valóságokba helyezkedésre tett kísérlet lehetőség a saját valóságból való kiszakadásra és a saját esztétikai, érzelmi és gondolati konstrukciókból való kilépésre. Az utóbbi években szintén hangsúlyos lett a melléktermék mint produktum és a hibázás mint cselekvési forma, az elképzelt megvalósítás közelítése egy ideális és egy lehetségeshez megvalósításhoz. Egy érzékszerv tompulása vagy hiánya maga után vonja a többi kiélesedését. Érdekel a nevetséges és a nemes együttes jelenléte, a hiba. Munkáimban az időbeliség és az emberi természet, valamint a környezethez és a természethez való viszony a leglényegesebb. Érdeklődésem sok esetben az antropológiai gondolkodásmód felé visz, a természetben keresem az ember helyét. Szintézist próbálok felmutatni, belső és külső szemmel is nézni egy jelenséget. Ez az indíttatás visz a részvételi munkák felé is. Nem különítem el a műtárgyakat és a nem tárgyiasult műveket, ezek sokszor összeérnek. Sok esetben egy gondolati keresés, egy akció, egy hosszú gyakorlati és efemer cselekvés megjelenik a műtárgyakban is, és a műtárgyakat látva válik érthetővé az akció maga. Elindítok egy efemer jelenséget, ami később mind visszacsatornázódik a műtárgyakba is.

A mestermunka kiállításához szorosan kapcsolódó kiállítások közül az első 2017 áprilisában az Ember Sárival és Szalai Borival közös, 'Por meg pára' című kiállítás.

Ember Sári és Szemző Zsófia: Por meg Pára, kurátor Szalai Borbála, Labor, 2017. Fotó: Ember Sári

Majd² a Töredezettségmentesítés egy örökkévalóság lesz című kiállítás 2017 szeptemberében, a Smohay díj³ kiállításaként Székesfehérváron Izinger Katalin kurátorral.⁴ A mestermunka kiállítás-sorozat harmadik része 2018 júniusában valósult meg,

Szemző Zsófia: A töredezettségmentesítés egy örökkévalóság lesz, 2017, SZIKM

Csatlós Judit és Juhász Anna kurátorokkal a Hidegszobastúdió⁵ galériában. A Hidegszobastúdió egy formatervező kollektíva, akik sokféle médiumban és léptékben dolgoznak, többek között az általuk működtetett galériában megvalósuló képzőművészeti- és design-események apropóján készítenek olyan ehető tárgyakat, amelyek reflektálnak a kiállítások témáira.

Szemző Zsófia: Melléktermék, Hidegszobastúdió, 2018

2 <http://zsofiaszemzo.com/root/mist-and-dust-with-sari-ember-and-bori-szalai/>

3 <https://hu.wikipedia.org/wiki/Smohay-dij>

4 <http://zsofiaszemzo.com/root/a-toeredezettsegmentesites-egy-oeroekkevalosag-lesz/>

5 <http://hidegszobastudio.tumblr.com/>

Ember Sárival már az egyetem (a MOME) óta szerettünk volna közösen dolgozni, mivel mindkettőnket foglalkoztatott az emlékezet tematikája. Ember Sárít a család és a hagyomány szempontjából, engem a kultúra és a természet szempontjából, a törések és maradvékok, a maradványok, a hibák szempontjából. (Pályáztam a Labor galéria kiállításpályázatára, így találtunk helyszínt.) Amikor biztossá vált a kiállítás, javasoltam, hogy dolgozzunk együtt Szalai Bori kurátorral, mivel már korábban dolgoztunk együtt a Gyepéglia és más csoportos kiállításokon.

Ember Sári és Szemző Zsófia: Por meg Pára, kurátor Szalai Borbála, Labor, 2017. Foto: Ember Sári

A Vakuemlékezet⁶ kiállítása miatt gondoltam fontosnak az emlékezet témája mentén a kapcsolódást. Ahogy később írta Salamon Júlia a Melléktermék kiállítás kapcsán, az ellentét itt is termékenynek bizonyult: Sári dinamikus, összeszedett, inspiráló személyiség, de munkatempónk és élettépünk is eltérő. Számomra ez az alkotói időszak egybeesett a különböző tevékenységeim, munkáim, feladataim és az alkotás között kialakult egzisztenciális krízissel, annak felismerésével, hogy vagy kijelentéseket kell tenni vagy hagyni időt a munka lassabb kibontakozására és később „összefogni a szálakat”. A lassúságról végül azt gondolom, hogy az is két pont közötti folyamat. Szalai Bori kurátor javasolt egy közös platformot, egy hordozót, amelyben egységet alkotnak kettőnk tárgyai és az én kollázsaim. Egyfajta tárlót, amely egészet alkot, amelyen kettőnk tárgyaiból és a hordozófelületből magából áll össze egyetlen műtárggyá. Sárival rátaláltunk egy türkizkék hosszúkás anyagra egy barkácsáruház polcain kutatva, amely egy szőnyegpadló alátéte. (Később láttam, az angol Assemble⁷ építészkollektíva is használta ezt az anyagot több munkájában is.) Ez a kék anyag, amely mintegy folyószerűen jelenik meg, jelezve, hogy egy valamikor volt vagy jövőbeni kultúra bölcsőjében járunk.

Szemző Zsófia: Porhegy, 2017

6 <http://gbn2011.blogspot.com/>

7 <https://assemblestudio.co.uk/>

A Melléktermék gondolat régóta foglalkoztat, 2012-ben készültek a kiinduló rajzok és akvarellek a Melléktermék-sorozatban. Ezt a témát jelöltem meg a mestermunka alapjának. (Valamilyen formában, közösségi módon egy hatalmas, szemétből, hulladékból épített barlangrendszer is szerettem volna létrehozni, amely egy hód által összehordott gátra hasonlított volna.)

Melléktermék kiállítás, Bizonytalansági elv, 2018. Fotó Török Aliz

Az említett három kiállításon és két akción keresztül készítettem el, és mutattam be azokat a munkáimat, amelyeken a melléktermék gondolatával foglalkozva dolgoztam.

Javított tárgyak, 2017, A töredezettségmentesítés egy örökkévalóság lesz, SZIKM, Fotó: Halász Dániel

Elrontott szituációkat gyűjtöttem össze, és a szerencsés emberi döntéshelyzeteket is, mint például amikor valaki egy törött széket házilag javít meg és a törött láb helyett, gányolva egy botot helyez be, vagy valaki befűttes gumival javítja meg a nadrágsziccc elromlott cipzárját. Azt az ellentmondást szeretném bemutatni, ami az ember által elképzelt ideális megoldás és a megvalósult megoldás, továbbá ennek hatásai és mellékhatásai között feszül. A folyószabályozástól a hajszínezésig, a lakótelep koncepciójától az ortopéd cipők hatásán át, szétdarabolt szigeteken és változó országhatárokon át.

Javított tárgyak, 2017, A töredezettségmentesítés egy örökkévalóság lesz. SZIKM, Fotó: Halász Dániel

Arannyal javított tárgyakat hoztam létre, hasonlóan a japán Kintsugi technikához, ahol az arannyal javítás kiemeli a törést, értéket ad a hibának, azt jelzi, hogy régóta léteznek már, és felülemelkedtek a nehézségeken, gyarapodtak és nem romlottak a törés által. Az arannyal javított tárgyak mellett eredettörténet kialakításán dolgoztam, egy ismeretlen kultúra előtti ismeretlen természeti környezet épült fel. Majd az arannyal javítást elhagyva,

átértékelve, használhatatlan és felismerhetetlen tárgyakat készítettem. Formájuk nem enged funkciójukra következtetni. Szorosan kapcsolódnak ahhoz a Bizonytalansági elv kollázs és rajz- sorozat töredékekben megjelenő világához, amelyben egy ismeretlen kultúra töredékeiből áll össze az értelem, maga az emberi kultúra.

Athos, Etna, Hará Berezaiti, Ida, Kailash, Koya-San, Meru, Othyris, Olympus, Sinai, Taranaki... Mázás kerámia, 2017. Fotó: Ember Sári

A nézőben értelmes képpé áll össze, mint a pillanatragasztóval összeillesztett porcelán, ami nevetségessé válik a porcelán nemessége és a pillanatragasztó alantasságának találkozására. A munka-együttes része a 2015-ben Marseille-ben a doktori Erasmus ösztöndíj során elindított Rizikó videósorozat, amelyet folyamatában készítik azóta is. E sorozat fontos előképe Bas Jan Ader holland fotóművész, performansz művész, konceptuális művész. Rizikókat vállalok, cselekvéseim a hibázást veszik célba, de a hibák is félresikerülnek, hiábavaló cselekvéssorozatokat ismétlek újra és újra.

Delta Sleep, Fekete agyag, Mázás kerámia, 2017. Fotó: Ember Sári

Rizikó videó sorozat, 2017, részlet

Megszakítok és újra felfedezek cselekvéseket. Alacsony sámliról próbálok tudatosan lezuhanni, de a testemben összerándulnak az izmok és a tudattalanom meggátolja a tudatos véletlent. Egy pohár vizet iszok le és iszok vissza, hogy mindig ugyanannyi maradjon. Fogkefével próbálok milliméterről milliméterre megtisztítani egy hegyet. Petpalackokból, szemétből eszkábálok egy tutajt, ami szabadidőmatracra hasonlít, ezen evickélek egy sekély vizű patakban. Visszamászok a fára, és eldobom a létrát, hogy ott maradhassak.

Csatlós Judit és Juhász Anna a Melléktermék című – 2018 júniusában megvalósult – mestermunka kiállítás kurátorai szerint: „...a tapasztalati tudás és a konceptuális megközelítés találkozása, a rituális és a pragmatikus cselekvések, a tradicionális és a jövőorientált gondolkodás összefonódása jellemzi a tárgyakat. Távoli kultúrák tárgyait és hétköznapi gyakorlatait idézik meg. Ahogy a kollázsok kivágott alakjait, úgy saját magát is megfelelő összefüggésszrendszerekbe helyezi a művész.”⁸

Rizikó videósorozat, 2018, részlet

„Élő és az élettelen tárgyi valóság viszonya keveredik, olvad egymásba, mint ahogy a számunkra is a múltból ismerős hiedelemrendszerekben olyan gyakran váltak cselekvővé a tárgykultúra kitüntetett darabjai (repülőszőnyegek, csodalámpák, a hétmérföldes csizma, a kő a levesben) vagy épp a természet képződményei (folyók, tavak, fák, fűvek és az égig érő hegységek).⁹ – írja Salamon. Fragmentált világlátásunk felmutatásának, egy kézenfekvő médiumának látom a kollázs típusú gondolkodást, építkezést. A töredezettségre építő kollázsok rendszertelen rendszerében az arányok folyékonyá válnak, és folyamatosan elmozdulnak. Egymás mellé kerülhetnek össze nem illő dolgok, és egyenértékűvé válhatnak egymástól térben és időben amúgy elkülönülő elemek. Ez a töredezettség a mellékhatása annak, ahogyan élünk, ahogyan beavatkozunk a természetbe, és próbáljuk elkerülni a véletlent.

Mindhárom kiállításban próbáltam a térben is megvalósítani e kollázs logikát. „A kerámia egyszerre archaikus és futurisztikus anyag, egyidős az emberi civilizációval, olyan elemi keverék, amely (messze

⁸ Csatlós Judit és Juhász Anna: Melléktermék. A kiállítás felvezető szövegéből. <http://zsofiaszemzo.com/root/csatlos-judit-juhasz-annamellektermek/>

⁹ Salamon Júlia: A használatról. Megnyitóbeszéd az Artmagazin onlineon. 2018. 07. 12. http://artmagazin.hu/artmagazin_hirek/a_hasznalatrol__megnyitobeszed.4224.html?pageid=119

az írásbeliség megjelenése előtti időkre visszanyúlva) évezredek óta kísérője, felülete a kultúrának...a művész az archeológus, a tudós szerepébe bújik, ahol a feltárás, a nyomkeresés vagy – biztosítás, a töredékek összeillesztése lesz az alkotás, a befogadás egyik markáns szervezőelve.¹⁰ – írja Salamon Júlia a Porolás a rongyszőnyegen című írásában.

Javitóműhely Csatlós Judittal a Melléktermék kiállításban, 2018 Fotó: Török Aliz
Fotó: Török Aliz

Javitóműhely, Székesfehérvár, SZIKM, 2017

¹⁰ Salamon Júlia: Porolás a rongyszőnyegen. Balkon online 2016. 06.20. <http://balkon.art/home/porolas-a-rongyszonyegen/>

-Mind a Melléktermék című kiállításban, mind a Töredezettségmentesítés — egy örökkévalóság lesz című kiállításban javítóműhely akciókat hoztam létre szakemberek és a kiállításlátogatók bevonásával. A javító műhely Székesfehérváron a székesfehérvári varrónő, Mester Klára, a szintén székesfehérvári jógaoktató, Nagy Gábor és a szintén székesfehérvári pszichológus, Nemesné Somlai Gitta bevonásával, valamint a kiállítás közönségének közös munkájával valósult meg. A megnyitó esemény során szakadt ruhákat lehetett megvarratni, javíttatni, volt a hátat gyógyító jóga foglalkozás és csoportterápia. Azért volt fontos számomra a javítási tevékenység átültetése a gyakorlatba, mert ez volt a kiindulópont, ami „a saját farkába harapó kígyóként” a műtárgyak témáját képezte, majd végighaladt a tárgyakon, és végül visszatért a gyakorlatba. Azt gondoltam, a cselekvés által a kiállítás látogatói a műtárgyak világát és értelmét is máshogyan fogják érzékelni és értelmezni. Hasonlóan a fenti műhelyhez, a Bécsben, 2017-ben töltött rezidencia program során is meghirdettem egy hasonló felfogású műhelyt, de ott a felhívásban az állt, hogy törött, de fontos használati tárgyat hozzanak magukkal a látogatók, amelynek mását javított állapotban elkészítjük agyagból. A Melléktermék kiállításban¹¹ ¹² ¹³ is megvalósítottunk egy javítóműhelyt Csatlós Judittal, aki mint tapasztalt varrónő, foltokat varrt fel a látogatókkal. Janoch Dénes formatervező és jógaoktató tartott jóga órát. Dr. Magyar Lilla – aki kognitív tudományokkal, főként a kutyáknak az emberi szókincs megértési képességével foglalkozik, tartott Anti-hős tréninget. A tréning a székesfehérvári csoportterápiával szemben kognitív folyamatokkal foglalkozott, burlesz-akció formában. Dr. Magyar Lilla akció-színház és performansz formában szokta megvalósítani az Anti-hős tréningjeit. (Juhász Anna szövegkorporálást tervezett, de ez a műhely nem valósult meg.)

Ugyan abba a folyóba, 2019

11 <http://zsofiaszemzo.com/root/byproduct--mellektermek/>

12 <http://zsofiaszemzo.com/selected-works/uncertainty-principal-collages/>

13 http://artmagazin.hu/artmagazin_hirek/a_hasznalatrol__megnyitobeszed.4224.html?pageid=119

„Alkotóként valamilyen belső harcban, kibékíthető dilemmában áll az egyéni és a kollektív alkotás gyakorlata között. (Ezt legutóbb például a doktori szigorlati védésén bontotta ki igen világosan)...az élet azokban a bizonyos repedésekben, a közös gyakorlásban, használatban pulzál tovább. Zsófit pedig ezek a repedések foglalkoztatják leginkább.” – írja Salamon Júlia a Használatról című szövegében.

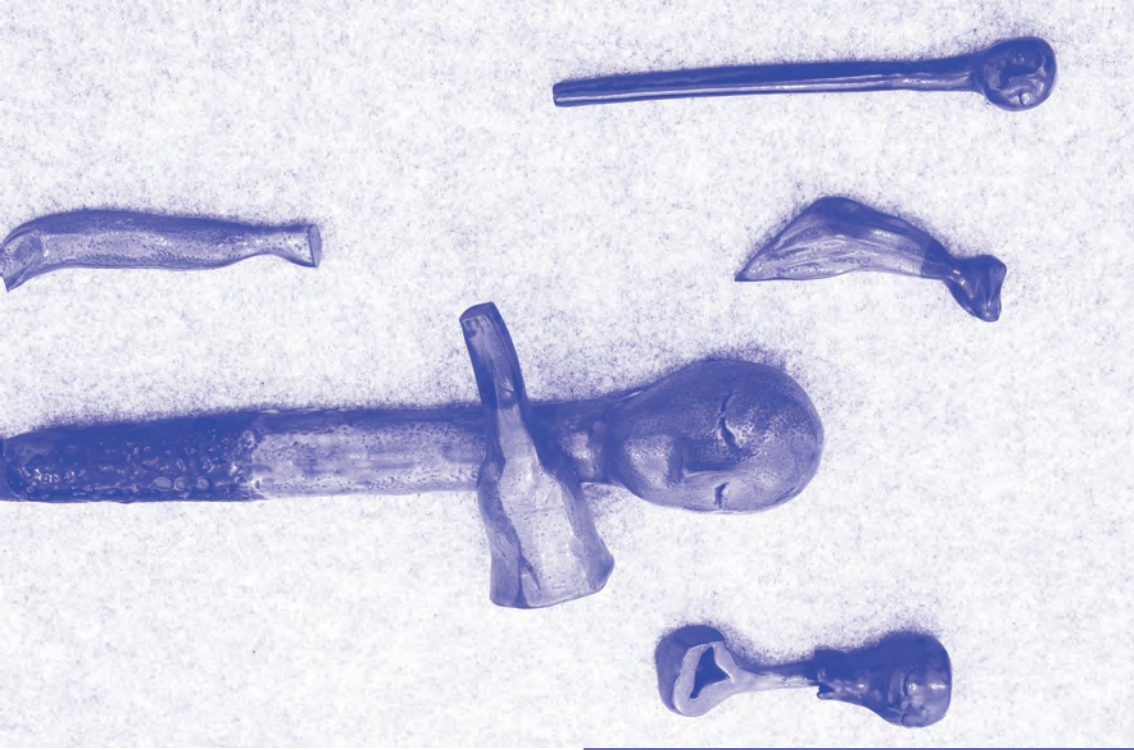
TEJ

SZEMZŐ ZSÓFIA
MELLÉKTERMÉK
MŰLEÍRÁS

TÉMAVEZETŐ: KICSINY BALÁZS
KONZULENS: LÁZÁR ESZTER

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI EGYETEM
DOKTORI ISKOLA
2018